

การยกระดับศักยภาพเชิงพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม ด้วยนวัตกรรมผ้าใยกล้วยบัวหลวง เพื่อสร้างเป็นชุมชนนวัตกรรมเชิงท่องเที่ยว

รองศาสตราจารย์ ดร.สาคร ชลสาคร
(หัวหน้าโครงการวิจัย) สังกัดคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

โครงการยกระดับศักยภาพเชิงพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมด้วย "ผ้าใยกล้วยบัวหลวงลายทางโก้ดี" ในจังหวัดปทุมธานี ได้นำวัสดุเหลือทิ้งจากต้นกล้วยมาแปรรูปเป็นเส้นใยธรรมชาติ และประยุกต์ใช้เทคนิคการมัดหมี่สีธรรมชาติ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้แก่ผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกท้องถิ่น เพื่อสร้างงานและรายได้ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านแสงตะวัน พร้อมทั้งพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมและนวัตกรรมกระบวนการผลิตเน้นความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการออกแบบที่ทันสมัย เพื่อตอบโจทย์อุตสาหกรรมแฟชั่นและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ความท้าทาย

จังหวัดปทุมธานีเผชิญปัญหาขยะจากต้นกล้วย หลังการเก็บเกี่ยวกว่า 30,000 ตัน/ปี ที่ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ ส่งผลให้สูญเสียโอกาสสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์ผ้าใยกล้วยเดิม ยังขาดอัตลักษณ์ และไม่สามารถแข่งขันในตลาดพรีเมียมได้

งานวิจัยนี้จึงพัฒนาการแปรรูปเส้นใยจากต้นกล้วยควบคู่การสร้างลวดลายและอัตลักษณ์ใหม่ โดยนำทุนทางวัฒนธรรมของ "วัดโก้ดี" วัดเก่าแก่สมัยอยุธยา มาต่อยอดเป็นอัตลักษณ์ใหม่ของผ้าใยกล้วยบัวหลวง ผ่านการออกแบบลวดลายและโทนสีที่ได้แรงบันดาลใจจาก "ทางโก้ดี" ตามตำนานท้องถิ่นเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ ซึ่งเชื่อมโยงการจัดการของเสียเข้ากับนวัตกรรมสิ่งทอและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นำไปสู่การสร้างรายได้และเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน

กระบวนการวิจัย

1 ระยะต้นน้ำ

การเตรียมวัตถุดิบ และนวัตกรรมการสีกัดใย

- การวิเคราะห์โจทย์และพื้นที่**
เริ่มจากการศึกษาบริบทของตำบลกระแจะ ซึ่งมีกล้วยเป็นพืชเศรษฐกิจและมีขยะจากต้นกล้วยหลังการเก็บเกี่ยวจำนวนมาก
- นวัตกรรมการสีกัดเส้นใย**
ใช้เครื่องแยกเส้นใยเชิงกลกึ่งอัตโนมัติ เพื่อสกัดใยกล้วยจากกาบและก้านกล้วยหอมทองและกล้วยน้ำว้า แทนการใช้แรงงานคนอย่างเดียว ซึ่งช่วยให้ได้เส้นใยที่มีคุณภาพและรวดเร็วขึ้น (TRL5)
- การเตรียมเส้นด้าย:** นำเส้นใยกล้วยที่ได้มาผสมกับเส้นใยฝ้ายแล้วทำการปั่นเป็นเส้นด้าย (Banana-Cotton Blend) เพื่อให้ได้คุณสมบัติที่แข็งแรง นุ่ม และสวมใส่สบาย (TRL5)

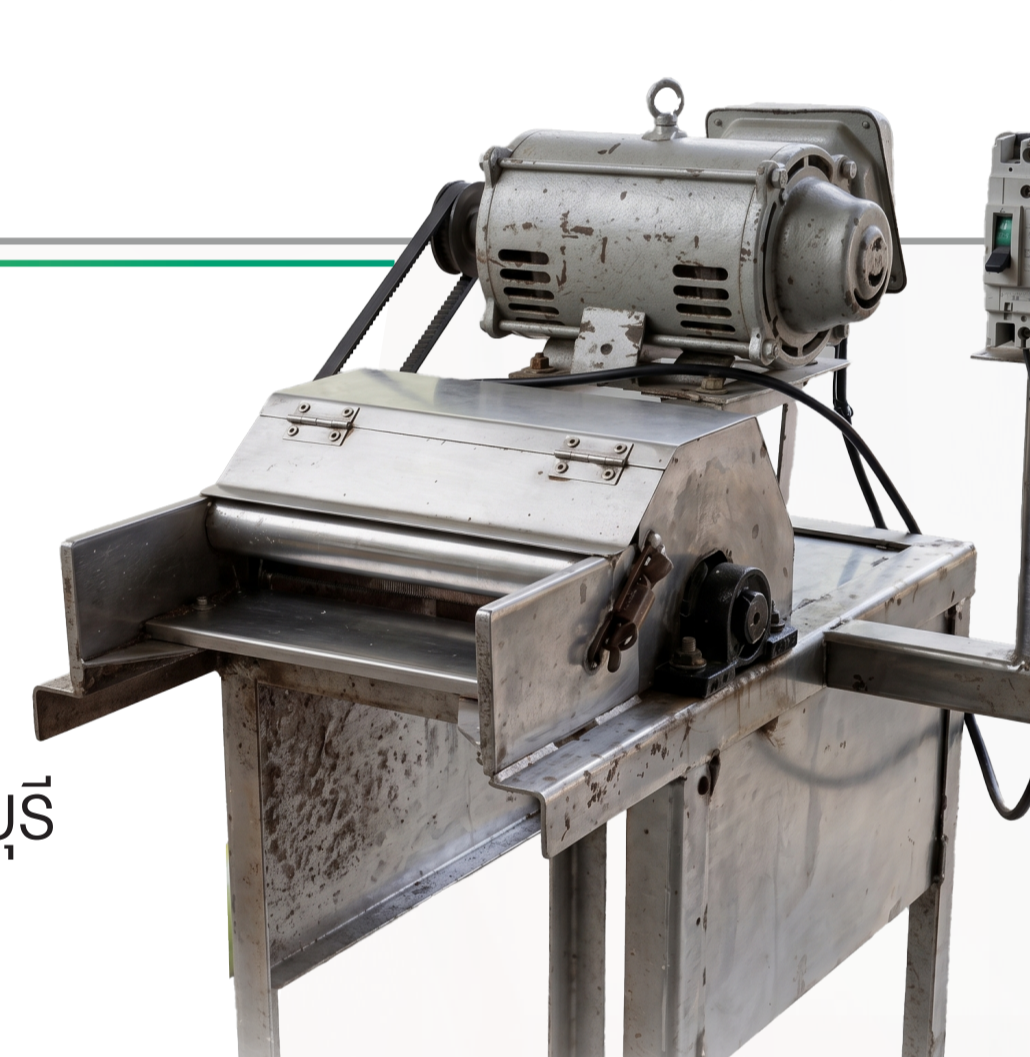
2 ระยะกลางน้ำ

การสร้างสรรค์ลวดลาย และเทคนิคอัตลักษณ์

- นวัตกรรมการตกแต่งลวดลาย**
โครงการนำเทคนิค การมัดหมี่สีธรรมชาติ มาใช้กับใยกล้วย โดยสร้างสรรค์ลวดลายใหม่คือ "ลายทางโก้ดี" (SRL 4)
 - แรงบันดาลใจ:** นำมาจากความเชื่อและประวัติศาสตร์ของ วัดโก้ดี (วัดหลวงสมัยอยุธยา) ในพื้นที่
 - เทคนิคพิเศษ:** มีการใช้นวัตกรรม การตีเกลียวเส้นด้าย ให้มีหลากหลายสี สีสันทางโก้ดี เพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่น และแตกต่างจากผ้าใยกล้วยทั่วไป
- การพัฒนาเป็นสินค้า**
นำเส้นด้ายที่ผ่านการมัดหมี่และย้อมสีธรรมชาติ มาทอด้วยกี่กระตุก จนเกิดเป็นผืนผ้าที่มีผิวสัมผัส สีสันสวยงาม

ต้นทุนเครื่องละ 48,000 บาท

สนใจติดต่อ:
คุณ-วิศกรรมศาสตร์ มจร.ธัญบุรี
02-5493430, 086-663-4562
(พ.ศ.ดร.มานพ ไข่มพ่วง)

3 ระยะปลายน้ำ

การสร้างผลิตภัณฑ์ และระบบตลาดที่ยั่งยืน

- นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation)**
 - ผลิตภัณฑ์หลัก:** ออกแบบและตัดเย็บเป็นกระเป๋า ลวดลายทางโก้ดี ที่ผสานผ้าใยกล้วยกับวัสดุหนังระดับพรีเมียม จุดเด่นด้านความเบาและความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นสินค้าที่ระดับต้น ตอบโจทย์แฟชั่นสมัยใหม่ที่ต้องการสินค้าที่มีเรื่องเล่าทางวัฒนธรรม
 - ผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม:** นำเศษผ้าที่เหลือจากการตัดเย็บมาทำเป็น "พระยอดธง" (สัญลักษณ์ประจำวัดโก้ดี) เพื่อเป็นของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว บูชาเพื่อความเป็นสิริมงคล (จับเคลือบเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ สร้างสินค้าที่มีอัตรากำไรสูงและทรงคุณค่าทางจิตใจ)
- การสร้างนวัตกรรมชุมชน**
ถ่ายทอดความรู้ให้แก่กลุ่มแม่บ้านแสงตะวัน จนสามารถออกแบบและผลิตได้เอง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง
- นวัตกรรมการจัดการฐานข้อมูล**
จัดทำฐานข้อมูลดิจิทัลผ่าน Facebook Page เพื่อใช้เป็นช่องทางสื่อสาร การตลาด และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้ที่สนใจทั่วประเทศ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างผ่านกลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่าย 10 หน่วยงาน (อาทิจ มจร.ธัญบุรี, บพท., อบจ.ปทุมธานี และวัฒนธรรมจังหวัด)
- สร้าง "นวัตกรรมชาวบ้าน" ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านแสงตะวัน (คุณบุญญา บัวหลวง และคุณระยอง ทวาทอง) นำไปสู่การเพิ่มทักษะแรงงานฝีมือ และการสร้างงานในพื้นที่ เพิ่มขึ้น
- ยกระดับผ้าใยกล้วยบัวหลวงจากสินค้าทั่วไปให้เป็น "ผ้าประจําจังหวัดปทุมธานี" และสินค้าอัตลักษณ์สูง (High-value Product) ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานและมีความโดดเด่นระดับประเทศ
- จัดตั้ง "Learning and Innovation Platform (LIP)" ณ วัดโก้ดี เพื่อเป็นเครื่องมือเชิงโครงสร้าง ในการขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมเชิงท่องเที่ยว เชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้องกับแพลตฟอร์มดิจิทัล (Facebook) เพื่อสร้างการเติบโตที่ยั่งยืน
- เกิดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Learning Center) พัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งสาธิตกระบวนการผลิต ตั้งแต่การสีกัดเส้นใย การปั่นด้าย ไปจนถึงการทอผ้า

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

สร้างรายได้สุทธิ ก่อนทำโครงการอยู่ที่ 9,000 บาท หลังจัดทำโครงการเพิ่มขึ้น 19,920 บาท/เดือน

รายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม 10,920 บาท/เดือน หรือร้อยละ 121.33

รายได้สุทธิเพิ่มขึ้น 131,040 บาท/ปี

ผลกระทบเชิงบวกอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรายได้

- การจัดการต้นทุน**
โครงการช่วยลดต้นทุนในการทอผ้าใยกล้วย 6,080 บาท/เดือน
- ความยั่งยืน**
นวัตกรรมนี้ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง และสามารถขยายสายผลิตภัณฑ์เชิงอัตลักษณ์ เพื่อรองรับตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต

ผลกระทบด้านงานและการสร้างอาชีพในชุมชน

โครงการสามารถสร้างการจ้างงานและกระจายรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ตลอดห่วงโซ่การผลิตผ้าใยกล้วยบัวหลวงลายทางโก้ดี รวมทั้งสิ้น 38 คน ดังนี้

- 13 คน ผู้ทอผ้า
- 10 คน ผู้ตัดเย็บผลิตภัณฑ์
- 5 คน ผู้ตัดต้นกล้วย และจัดเตรียมวัตถุดิบ
- 3 คน ผู้ปั่นและจัดเตรียมเส้นด้าย
- 3 คน ผู้แยกเส้นใยกล้วย
- 2 คน ผู้ย้อมสีธรรมชาติ
- 2 คน ผู้ขนส่ง และส่งมอบผลิตภัณฑ์

สะท้อนการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าผ้าใยกล้วยอย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ช่วยสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ลดการย้ายถิ่นแรงงาน และเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพและชุมชนนวัตกรรมเชิงท่องเที่ยวในระยะยาว

คุณบุญญา บัวหลวง
นวัตกรรมชุมชนระดับ 4